

Палінчак М.М.

*доктор політичних наук, професор,
декан факультету міжнародних економічних
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»*

Стебляк Д.М.

*доктор філософії,
доцент кафедри міжнародної політики
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»*

Куклишин М.М.

*магістр факультету міжнародних економічних відносин
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»*

Palinchak Mykola

*Doctor of Political Sciences, Professor,
Dean of the Faculty of International Economics
State University “Uzhhorod National University”*

Steblyak Diana

*Doctor of Philosophy,
Associate Professor of the Department of International Politics
State University “Uzhhorod National University”*

Kuklyshyn Mykola

*Master of the Faculty of International Economic Relations
State University “Uzhhorod National University”*

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В роботі розглянуто іноземний досвід стимулювання експортної діяльності підприємств. Описано, що сучасний етап розвитку економічних зв'язків характеризується активізацією зовнішньоекономічних зв'язків. Невід'ємною частиною світогосподарських зв'язків між державами є процес глобалізації та міжнародної інтеграції. Проаналізовано взаємозв'язок між експортом та економічним зростанням та роль експорту в розвитку міжнародної економіки та бізнесу. Описано статистику експорту товарів і послуг (% ВВП) в період 1960–2023 рр. Досліджено фактори, які відіграють ключову роль у заохоченні невеликих фірм до експорту. Стимулювання експорту є одним з вагомих аспектів розвитку економіки та економічних показників країн світу. На прикладі Китаю, досліджено роль експорту на розвиток економіки. Китай у 1979 році змінив курс і розпочав політику «відкритих дверей». Описано особливості функціонування СЕЗ. Іноземний досвід стимулювання експортної діяльності підприємств є важливим. Досліджено іноземний досвід стимулювання експорту в США, Японії, Німеччині. Аналіз досвіду країн в стимулювання експортної діяльності є важливим, адже багато механізмів можуть бути використані для розвитку експортної діяльності в різних країнах світу. Співпраця між країнами та зовнішньоекономічна діяльність є важливою для національної економіки, яка має значний вплив на економічний розвиток країни. Перед усім ключову роль у заохоченні невеликих фірм до експорту сприяє бажання досягти додаткових продажів та прибутків, краще використовувати незадіяні виробничі потужності, просування продукту, зменшити залежність від внутрішнього ринку та ін. Країни застосовують різні методи для стимулювання експорту, а саме: пряме кредитування, страхування кредитів та інші програми страхування; дослідження можливостей грантів; податки: спеціальні відрахування з експортних надходжень, повернення імпортного мита експортерам; застосовують фінансування, щоб стимулювати експорт: заходи із зниження вартості експорту перед відправленням; сприятливий валютний курс; експортні конкурси; кредитування координація діяльності із сприяння експорту; програми із сприяння експорту для малих та середніх підприємств тощо; послуги з підтримки експорту.

Ключові слова: експорт, підприємство, стимулювання експортної діяльності, міжнародний бізнес, інтеграція, глобалізація, держава.

Вступ та постановка проблеми. Іноземний досвід стимулювання експортної діяльності підприємств є важливою частиною для розвитку та функціонування економіки країни та її участі в міжнародному бізнесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених досліджували особливості та специфіку дослідження іноземного досвіду стимулювання експортної діяльності підприємств. Використано аналітичні та статистичні дані впливових міжнародних інституцій, серед яких – Світовий банк, платформи «Statista».

Мета статті: проаналізувати іноземний досвід стимулювання експортної діяльності підприємств.

Результати дослідження. Сучасний етап розвитку економіки характеризується активізацією зовнішньоекономічних зв'язків. Невід'ємною частиною світогосподарських зв'язків між державами є процес глобалізації та міжнародної інтеграції, який супроводжується об'єднанням капіталів і міжнародним злиттям корпорацій. У цих умовах глобалізація впливає і залучає до інтеграційних процесів суб'єктів різних організаційно-правових форм, розвивається співпраця між країнами в економічній площині, однією індикаторів якої є експорт та імпорт [1].

Важливими в міжнародному бізнесі є «експорт» і «експортна діяльність», ці поняття в обох випадках використовуються для опису відносин підприємства з іноземними клієнтами. Але в той же час поняття «експорт» і «експортна діяльність» різні, оскільки «експорт» означає продаж і транспортування продукції іноземному діловому партнеру, а «експортна діяльність» передбачає комплекс дій, господарську діяльність, організовану в послідовності етапів і окремих функцій виходу на зовнішній ринок. Підприємства зазвичай починають експортну діяльність з певних мотивів і позитивних ефектів, до яких це може призвести. Серед цих причин – створення позитивного іміджу на внутрішньому ринку, розширення ринків збуту, можливість перерозподілу

комерційних ризиків. Ці перспективи та позитивні ефекти можуть бути нереалізованими або супроводжуватися такими небажаними наслідками для компанії, як додаткові витрати на міжнародний маркетинг, витрати на сертифікацію та реструктуризацію підприємства. Водночас реструктуризація підприємства є процесом безумовно конструктивним, коли він викликаний бажанням вести експортну діяльність та освоювати нові ринки в різних країнах світу чи розширювати свою діяльність [2].

Взаємозв'язок між експортом та економічним зростанням вже давно є полем дослідження не лише для вчених, які аналізують розвиток міжнародної економіки та бізнесу, а також привертають увагу політиків у всьому світі. Адже експорт товарів та послуг є невід'ємним аспектом функціонування та зростання економіки країни. Як припускає В. Столпер – експорт сприяє економічному зростанню через мультиплікаційний ефект зовнішньої торгівлі [7]. Переміщення наявних ресурсів від низькопродуктивних до високопродуктивних вітчизняних експортних галузей збільшує загальний обсяг виробництва та призводить до прискорення зростання виробництва [6].

Згідно даних Світового банку щодо відсотку експорту товарів і послуг (% ВВП), можна проаналізувати, що він є важливою складовою розвитку економіки (рис. 1).

З рис. 1 можна проаналізувати, що експорт товарів і послуг (% ВВП) в 2020 році становив – 26,3%, в 2021 році – 28,9%, в 2022 році – 31%, в 2023 році – 29,3% [3].

Л.С. Леоніду, К.С. Кацікеас, Д. Паліхавадана, С. Спіропулу в праці «Аналітичний огляд факторів, що стимулюють невеликі фірми до експорту: наслідки для політиків», зазначають, що стимулювання експорту виникає через певні фактори і може змінюватися залежно від часового, просторового та галузевого контексту. Незалежно від контекстуальних факторів, існують певні мотиви, які система-

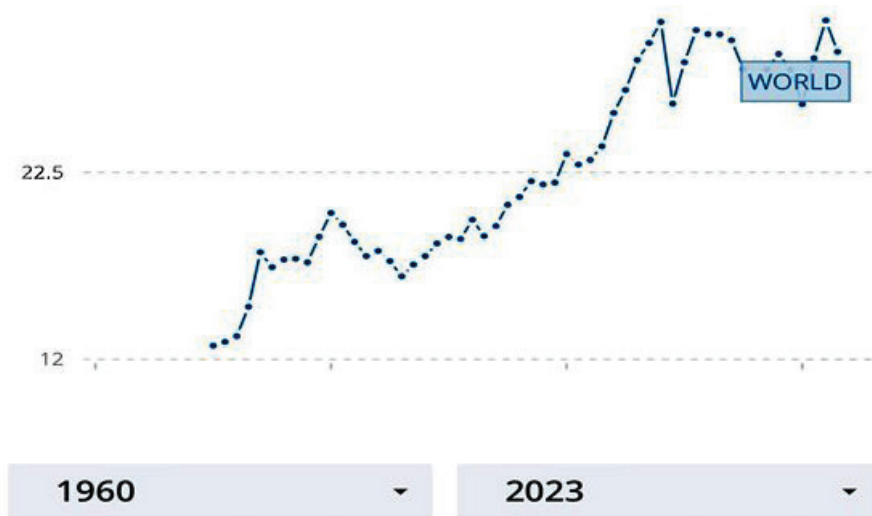

Рис. 1. Експорт товарів і послуг (% ВВП), 1960–2023 рр.

Джерело: [3]

тично відіграють ключову роль у заохоченні невеликих фірм до експорту:

- бажання досягти додаткових продажів, прибутків і зростання;
- краще використовувати незадіяні виробничі потужності;
- використовувати унікальний/запатентований продукт;
- уникнути загрози насиченого внутрішнього ринку;
- зменшити залежність від внутрішнього ринку та реагувати на небажані замовлення з-за кордону та ін. [4].

Стимулювання експорту є одним з вагомих аспектів розвитку економіки та економічних показників країн світу. До прикладу у 1979 році Китай змінив курс і розпочав політику «відкритих дверей». За 15 років, що минули з того часу, країна наполегливо, хоч і поступово, лібералізувала режим торгівлі та іноземних інвестицій. Ця лібералізація супроводжувалася вражаючим зростанням ВВП і зовнішньої торгівлі. Протягом 1980–1990 років ВВП щорічно зростав на 9,5 відсотка, тоді як експорт зростав щорічно на 11 відсотків, це більш ніж удвічі швидше, ніж світова торгівля, а імпорт – на 9,8 відсотка. В 1992 і 1993 роках, річні темпи зростання ВВП перевищили 13 відсотків, а щорічне зростання експорту та імпорту прискорилося до 13 відсотків і 27 відсотків, відповідно [5].

Розподіл китайського експорту в 2023 році серед основних партнерів зображений на рис. 2.

З рис. 2. можна проаналізувати, що частка експорту Китаю в країни АСЕАН становить 15,5%, в ЄС – 14,8%, в США – 14,8 %, в Гонконг – 8,1%, в Японію – 4,7%, в Південну Корею – 4,4%, в Індію – 3,5%.

Така успішна історія економіки та бізнесу Китаю була стимульована багатьма факторами. По-перше,

агресивна проекспортна стратегія центрального уряду. По-друге, активна участь місцевих органів влади та присутність гонконгських і тайванських інвесторів, які шукають джерело дешевої робочої сили. По-третє, з початком політики відкритих дверей центральний уряд використовував різноманітні інструменти для сприяння «експортній культурі»: географічне та галузеве націлювання, відкритий режим іноземних інвестицій та звільнення від мит на ресурси, що використовуються для виробництва експорту та ін. [5].

Вагому роль в Китаї також зіграли спеціальні економічні зони (СЕЗ), які приваблювали іноземних інвесторів та стимулювали експортну діяльність. В Китаї СЕЗ передбачало, багато прерогатив:

- звільнення від державних субсидій, що виплачуються працівникам;
- пріоритет в отриманні кредитів Банку Китаю;
- звільнення від оподаткування прибутку, що переказується за кордон;
- більш тривалі канікули з податку на прибуток підприємств;
- додаткові податкові пільги на прибутки, реінвестовані в експортоорієнтовані або технологічно передові проекти;
- зниження плати за користування землею та пріоритетність отримання комунальних послуг та доступу до транспорту та зв'язку [5].

З 1986 року в Китаї додатковий преференційний режим доступний для експортно-орієнтованих або технологічно передових проектів [5].

Все це та багато інших факторів стимулювало експортну діяльність підприємств.

Іноземний досвід стимулювання експортної діяльності підприємств є важливим, адже багато механізмів можуть бути використані для розвитку експортної діяльності в різних країнах світу (табл. 1).

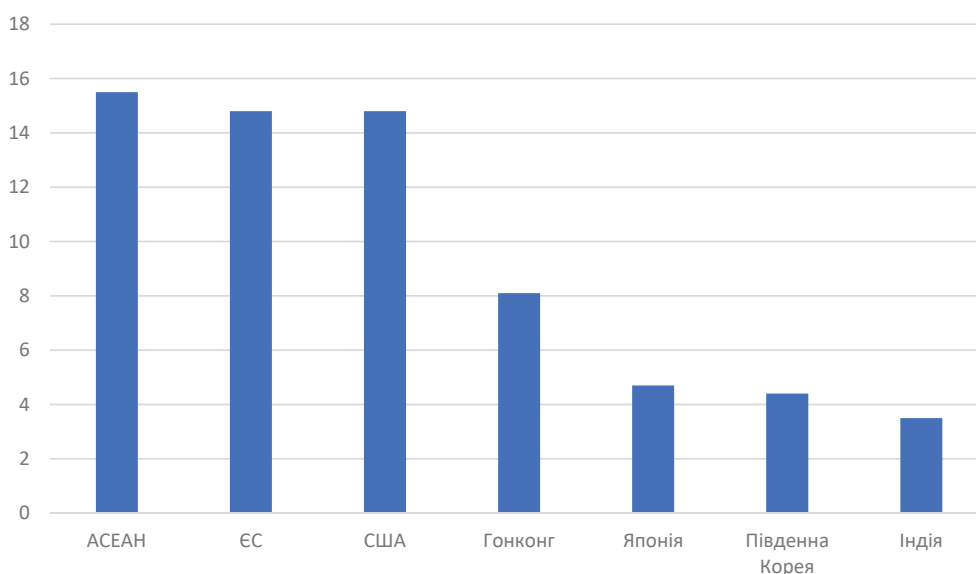

Рис. 2. Розподіл китайського експорту в 2023 році за торговими партнерами

Джерело: [8]

Іноземний досвід стимулювання експорту.

Країни	Суб'єкт	Інструменти
США	Експортно-імпортний банк	пряме кредитування, страхування кредитів та інші програми страхування
	Асоціація з торгівлі та розвитку	технічна допомога, спеціалізовані дослідження, дослідження можливостей, гранти на тренінги та конференції
Японія	Японський уряд	податки: спеціальні відрахування з експортних надходжень, повернення імпортного мита експортерам; фінансування, що стимулювало експорт: заходи із зниження вартості експорту перед відправленням, створення японського банку експортно-імпортних операцій; сприятливий валютний курс; експортні конкурси; кредитування
Німеччина	Федеральне міністерство економіки й технологій	координація діяльності із сприяння експорту всіх федеральних інституцій; програми із сприяння експорту для малих та середніх підприємств тощо
	Федеральне Міністерство закордонних справ	розбудовування іміджу країни; дослідження політичного та економічного середовища
	Німецькі торгові палати	маркетингові дослідження; розбудовування іміджу країни; дослідження політичного та економічного середовища; послуги з підтримки експорту

Джерело: [9, с. 50]

Співпраця між країнами та зовнішньоекономічна діяльність сьогодні розглядається як важлива галузь національної економіки, яка має значний вплив на економічний розвиток країни. В даний час практично немає жодної галузі, яка прямо чи опосередковано не мала б контактів із зовнішніми ринками. Швидко розвиваються прямі зв'язки і створюються спільні підприємства, зростає кількість бартерних операцій. У цих умовах все більшого значення набувають питання ефективності зовнішньоекономічної діяльності та розвитку експорту [10].

Висновки. Існує чіткий зв'язок між світовою економікою та міжнародною торгівлею. Економічне зростання часто свідчить про збільшення експорту. Міжнародна торгівля визначається як економічні операції між країнами по всьому світу. Сприяння експорту має вирішальне значення для міжнародного бізнесу, оскільки зростання продажів у всьому світі зростає. Експорт продукції збільшив міжнародну торгівлю. Тому, експорт товарів та послуг є вагомим частиною розвитку та функціонування міжнародних бізнес процесів та міжнародної економіки загалом.

Список використаних джерел:

1. Stimulation of foreign economic activities of entrepreneurship on the basis of innovative development. URL: https://www.researchgate.net/publication/349034607_STIMULATION_OF_FOREIGN_ECONOMIC_ACTIVITIES_OF_ENTREPRENEURSHIP_ON_THE_BASIS_OF_INNOVATIVE_DEVELOPMENT (дата звернення: 19.10.2024).
2. Three components model of enterprise's export activity. URL: <https://mmi.sumdu.edu.ua/volume-6-issue-1/article-18/> (дата звернення: 19.10.2024).
3. Exports of goods and services (% of GDP). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?end=2023&start=1960&view=chart> (дата звернення: 19.10.2024).
4. Leonidas C. Leonidou, Constantine S. Katsikeas, Dayananda Palihawadana, Stavroula Spyropoulou. An analytical review of the factors stimulating smaller firms to export: Implications for policy-makers. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/02651330710832685/full/html> (дата звернення: 19.10.2024).
5. Arvind Panagariya. What Can We Learn from China's Export Strategy? URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/022/0032/002/article-A008-en.xml> (дата звернення: 19.10.2024).
6. Wei Zhu, Fayyaz Ahmad, Muhammad Umar Draz, Ilhan Ozturk, Abdul Rehman. Revisiting the nexus between exchange rate, exports and economic growth: further evidence from Asia. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1331677X.2022.2059692#abstract> (дата звернення: 19.10.2024).
7. Stolper, W. The volume of foreign trade and the level of income. *The Quarterly Journal of Economics*. Vol. 61. P. 285–310. DOI: <https://doi.org/10.2307/1880670> (дата звернення: 24.10.2024).
8. Distribution of Chinese exports in 2023, by trade partner. URL: <https://www.statista.com/statistics/270326/main-export-partners-for-china/>
9. Лошенко О.В. Зарубіжний досвід застосування інструментів стимулювання експорту послуг. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 21. С. 49–52.
10. External economic activity of enterprises: competitive advantages, state regulation. URL: <https://www.revistaespacios.com/a18v39n31/18393101.html> (дата звернення: 20.10.2024).

References:

1. Stimulation of foreign economic activities of entrepreneurship on the basis of innovative development. Available at: https://www.researchgate.net/publication/349034607_STIMULATION_OF_FOREIGN_ECONOMIC_ACTIVITIES_OF_ENTREPRENEURSHIP_ON_THE_BASIS_OF_INNOVATIVE_DEVELOPMENT (accessed: October 15, 2024)
2. Three components model of enterprise's export activity. Available at: <https://mmi.sumdu.edu.ua/volume-6-issue-1/article-18/> (accessed: October 19, 2024)
3. Exports of goods and services (% of GDP). Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?end=2023&start=1960&view=chart> (accessed: October 16, 2024)
4. Leonidas C. Leonidou, Constantine S. Katsikeas, Dayananda Palihawadana, Stavroula Spyropoulou. An analytical review of the factors stimulating smaller firms to export: Implications for policy-makers. Available at: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/02651330710832685/full/html> (accessed: October 19, 2024)
5. Arvind Panagariya. What Can We Learn from China's Export Strategy? Available at: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/022/0032/002/article-A008-en.xml> (accessed, October 19, 2024)
6. Wei Zhu, Fayyaz Ahmad, Muhammad Umar Draz, Ilhan Ozturk, Abdul Rehman. Revisiting the nexus between exchange rate, exports and economic growth: further evidence from Asia. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1331677X.2022.2059692#abstract> (accessed: October 19, 2024)
7. Stolper, W. The volume of foreign trade and the level of income. *The Quarterly Journal of Economics*. Vol. 61. P. 285–310. DOI: <https://doi.org/10.2307/1880670> (accessed: October 24, 2024)
8. Distribution of Chinese exports in 2023, by trade partner. Available at: <https://www.statista.com/statistics/270326/main-export-partners-for-china/>
9. Losheniuk O. V. (2017) Zarubizhnyi dosvid zastosuvannia instrumentiv stymuliuвання eksportu posluh [Foreign experience in the use of tools for stimulating the export of services]. *Ekonomichna nauka. Investytzii: praktyka ta dosvid – Economics. Investments: practice and experience*, vol. 21, pp. 49–52.
10. External economic activity of enterprises: competitive advantages, state regulation. Available at: <https://www.revistaespacios.com/a18v39n31/18393101.html> (accessed: October 21, 2024)

FOREIGN EXPERIENCE OF STIMULATING THE EXPORT ACTIVITY OF ENTERPRISE

Summary. The foreign experience of stimulating the export activity of enterprises is examined in the work. It is described that the current stage of the development of economic relations is characterized by the activation of foreign economic relations. The process of globalization and international integration is an integral part of global economic relations between states. The relationship between export and economic growth and its role in the development of the international economy and business are analyzed. The statistics of exports of goods and services (% of GDP) in the period 1960–2023 are described. Factors that play a key role in encouraging small firms to export have been studied. Stimulating exports is one of the important aspects of the development of the economy and economic indicators of the countries of the world. As an example, the role of exports in the development of the economy using the example of China has been demonstrated. China changed course in 1979 and started an “open door” policy. Features of SEZ functioning are described. The foreign experience of stimulating the export activity of enterprises is important. The foreign experience of export promotion in the USA, Japan, and Germany was studied. Analysis of the experience of the countries of the world in stimulating export activity is important, because many mechanisms can be used for the development of export activity in different countries of the world. Cooperation between countries and foreign economic activity is important for the national economy, which has a significant impact on the economic development of the country. Countries use various methods to stimulate exports, namely: direct lending, credit insurance and other insurance programs; research on grant opportunities; taxes: special deductions from export revenues, return of import duties to exporters; apply financing to stimulate exports: measures to reduce the cost of exports before shipment; favorable exchange rate; export competitions; lending, coordination of export promotion activities; export promotion programs for small and medium enterprises, etc.; export support services.

Keywords: export, enterprise, promotion of export activity, international business, integration, globalization, state.